

Yommuu Soda fi Rakkoon Cimu-Kutaa 5

Description

Kutaa darbee keessatti yeroo lolaa fi sodaa haala munaafiqotaa ilaalle turre. Achirraa itti fufuun haala isaanii xumuraa ni ilaalla:

Amaloota Munaafiqootaa

Lola Irraa Dheessu

Kutaa darbe keessatti munaafiqonni sababa adda addaa dhiyefachuun dirree lolaa irraa dheessaa akka turan ilaalle jirra. Dirree lolaa irraa dheessun isaanii kuni ajala (yeroo duâ€™aa) isaanii akka hin tursiisnee fi umrii saanii hin dheeressinee Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni beeksisa:

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمُ الْفِرَارُ إِنْ فَرَّتُمْ مِّنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذَا لَا
تُمْسِعُونَ إِلَّا قَلِيلًا

١٦

Jedhi, â€œDuâ€™a yookiin ajjeechaa irraa yoo dheessitan, dheessi isin hin fayyadu. Yoosan, xiqqoo malee hin qananiisifamtan.â€ Suuratu Al-Ahzaab 33:16

Yaa Nabiyyicha munaafiqota kanniininakkana jedhi: duâ€™a ykn ajjeecha sodaachun dirree waraanaa irraa dheessun isin hin fayyadu. Dhugumatti, kuni ajala (yeroo duâ€™aa) keessan hin tursiisu. Yoo dheessitan, addunyaa tana keessatti hamma umrii isaaniif murtaaâ€™etti malee hin qananiisifamtan [1] Hanga yeroo isiniif murtaaâ€™etti addunyaa tanatti akka fayyadamtan isiniif hayyamama. Ergasii, wanti isin irratti murtaaâ€™e ni dhufa. Innis duâ€™a.

Tarii dhimma isa fayyadu ykn fayyadu hin dandeenyef jedhe namni lola isarratti dirqama taâ€™e dhiisu keessa faayda maaltu jiraa? Tarii osoo dirqama kana irraa garagalee deemu yeroma san duâ€™uu dandaâ€™a. Yookiin immoo turee umriin isaaf dheeratu dandaâ€™a. Garuu osoo turee fi umriin isaa dheerate, abadii (zalaalamii) ni turaa? Lakki. Xiqqoo malee hin tursiifamu. Hanga fedhe yeroon isaa haa dheeratu, dhugumatti baayâ€™ee xiqaadha.

Kanaaf, Aakhiran yommuu wal bira qabamtu addunyaan homaayyu miti. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

﴿بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ١٦﴾ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى﴾

â€œGaruu jirenyaa addunyaa filattu. Aakhiraan caaltuu fi irra turtuu taatee osoo jirtuu.â€

Suuratu Al-Aâ€™alaa 87:16-17

Yaa namoota! Faayaa fi miidhaginna addunyaa qananii Aakhiraa caalchiftu. Gandi Aakhiraa addunyaa caalaa gaarii fi yeroo hundaa turtuu tan taatedha.

Nabiyyiin sallallahu aleih wassallam akkana jechuun beeksiisan:

â€œاَنَّمَا مَوْتُكُمْ يَوْمٌ مَّوْمِعَةٌ وَلَا تُمْرِنُونَ
وَالْحَيَاةُ بَعْدَ الْمَوْتِ أَنْفَاثٌ وَلَا تُنْبَثُونَ
â€œ.â€

â€œJannata keessatti bakki alangeen qabattu gahuu addunyaa fi wanta ishii keessa jiru hunda caala.â€ [Sahih Al-Bukhaari 6415](#)

Yeroo Aakhiratin yommuu wal bira qabamu addunyaa keessatti wanti itti fayyadaman homaayyu miti. Kanaafi Rabbiin ni jedha: â€œYoosan, xiqqoo malee hin qananiisifamtan.â€

Kunoo asitti wanti biraa ni jira:osoo ajjeefamaniyyuu karaa Rabbii keessatti waan ajjeefamaniif isaan jiraattota taâ€™u. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنَ لَا

â€œNamoota karaa Rabbii keessatti ajjeefaman â€œwarra duâ€™aaniidhaâ€™ hin jedhinaa. Kana irra, isaan jiraattota, garuu isin hin beektan.â€ Suuratu Al-Baqarah 2:154

Kuni arrabaan jechuu irraa dubbi dhoowwamneedha. Inumaa qalbiin, â€œIsaan warra duâ€™aniidha.â€ jennee yaadu irraa ni dhoowwamne. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ

â€œKanneen karaa Rabbii keessatti ajjeefaman, duâ€™aa akka taâ€™anitti hin yaadinaa. Kana irra, isaan jiraattota Gooftaa issaanii biratti sooramaniidha.â€ Suuratu Aali-Imraan 3:169

Namni karaa Rabbii keessatti ajjeefame duâ€™aa akka taâ€™etti dubbachuunis taâ€™e yaadun hin hayyamamu. Kana irra, inni qaaman kan duâ€™eedha. Garuu jirenyaa barzakha ruuhiin jiraata. (Ruuhiin isaa qaaman erga addaan baate booda jirenyaa barzakha ni jiraatti.) Jirenyi barzakha akka jirenyaa addunyaati miti. Osoo akka jirenyaa addunyaa taâ€™e silaa namoota kanniin awwaaluun hin

hayyamamu ture. Osoo isaan akka jirenyaa addunyaa kan jiraatan taâ€TMee ergasii nuti isaan awwaalle, silaa isaan kan ajjeesne fi balleessinee taana.[\[2\]](#) (Barzakha jechuun duâ€TMaa fi Guyyaa Qiyaamaa jidduu wanta jiruudha. Namni duâ€TMe Barzakha keessa seenee jira. Hanga Guyyaa Qiyaamaa kaafamu Barzakha keessa tura.)

Ergasii itti aanse Rabbiin oltaâ€TMaan ni jedhe:

قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً
وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

١٧

â€œHamtuu yoo isinitti fedhe yookiin rahmata isiniif fedhe Rabbiin irraa kan isin eegu eenyudhaa? Rabbiin ala ofiif tiksaa fi gargaaraa hin argatan.â€ Suuratu Al-Ahzaab 33:17

Badiinsa ykn mooâ€TMatamu isinitti yoo fedhe, eenyutu Rabbiin irraa isin eegaa? Deebiin: eenyullee hin dandaâ€TMu. Yookiin yoo Rabbiin rahmata isiniif fedhee eenyutu waan badaan isin tuqaa?

â€œRabbitin ala ofiif tiksaa fi gargaaraa hin argatan.â€ Namoonni lola irraa dheessan kunnin Rabbiin ala kan isaan fayyadu ykn waan gaarii isaaniif fidu ykn miidhaa isaan irraa deebisu hin argatan. [\[3\]](#)

Namoota Waan gaarii irraa nama gufachisanii fi duubatti harkisan Rabbiin ni beeka

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنْكُمْ وَالْقَابِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلْمَ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ
الْبَأْسَ إِلَّا قَلِيلًا

١٨

â€œIsin keessaa kanneen gufachiisanii fi kanneen obboleeyyan isaaniit in â€œGara keenyaatti koottaaâ€ jedhan Rabbiin beekee jira. Xiqqoo malee lola hin dhaqan.â€ Suuratu Al-Ahzaab 33:18

Karaa Rabbii irraa warroota namoota biroo duubatti harkisanii fi warroota obboleeyyan isaanitiin, â€œGara keenya koottaa nutti dabalamaa, Muhamadin dhiisaa, isa waliin lola irratti hin argaminaa, dhugumatti duâ€TMa isaatiin duâ€TMa keessan isiniif sodaanna.â€ Jedhan, dhugumatti Rabbiin ni beeka. Isaan ij�انوو laamshessuu waliin yeroo xiqqoo malee gara lolaa hin dhufan. Xiqqoo tanaayyu na argaa fi na dhagayaaf dhufu. [\[4\]](#)

Yeroo sodaan dhufu iiji naannaâ€TMuu fi yeroo sodaan deemu arraba qaraan nama waraanu

شَحَّةٌ عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْحُوْفُ رَأَيْتُهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدْوُرُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي
شَنِي عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْحُوْفُ سَلَقُوكُمْ بِالْسِنَةِ حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى
نَيْرٍ أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٩﴾

â€œIsin irratti doyâ€™oota taâ€™ani. Yommuu sodaan dhufu, duâ€™a irraa kan kaâ€™e akka
nama gaggabeetti ijji isaanii naannaâ€™uun gara keetitti kan ilaalan taâ€™anii isaan argita.
Yeroo sodaan deeme immoo kheeyri irratti kan haafayan taâ€™anii arraba qaraan isin waraanu.
Isaan suni hin amanne. Kanaafu, Rabbiin hojiwwan isaanii jalaa balleesse. Kuni Rabbiin irratti salphaadha.â€• Suuratu Al-Ahzaab 33:19

Munaafiqonni nafsee isaanii keessa diinummaa fi jibbummaan, jirenya tana jaallachuu fi duâ€™a
jibbuun waan jiruuf isin irratti qabeenyaan, nafseen, humnaa fi jaalalan, doyâ€™oota. (Isin waliin loluuf
qabeenya hin baasan, humnaa fi nafsee ofii hin wareegan. Doâ€™ya jechuun nama wanta tokko
qabatuudha.) Yommuu lolli argamu, duâ€™a sodaatu. Ajjeechaa sodaachuu fi dheeessu irraa kan kaâ€™e
aqliin isaanii waan deemeef, ijji isaanii akka ija nama duuti itti dhufte naannoftutti naannoftu taate gara
kee kan ilaalan argita. (Munaafiqonni waraana irraa garmalee sodaachu irraa kan kaâ€™e ijji isaanii akka
ija nama duâ€™uu hedu naannofti. Yommuu sodaan dhufu ijji isaanii ni jijjiramtii, haalli isaaniis ni
jijjirama)

Yommuu lolli dhumatee fi sodaan qabbanaâ€™e, arraba qaraa nama rakkisuun isin waraanu. Yeroo
boojin qoqqoodamu warra doyâ€™ooman, hinaafanii fi haafayan taâ€™anii isaan argita [5] Qataadan ni
jedha: Boojii biratti namoota hunda caalaa kan haafayan, qooda badaa qaban, â€œcenuuf kenna, nuuf
kenna, isin waliin [lola irratti] argamnee jirra.â€• Jedhaniidha. Yeroo lolaa immoo hunda caalaa
dabeessotaa fi haqa gargaaru kan dhiisaniidha.â€•

Isaan kana waliinu kheeyri (waan gaarii) irratti doyâ€™oota. Kana jechuun isaan keessa kheeyrin hin
jiru. Isaan lugnummaa (dabeessummaa), kijibaa fi xiqqeenya kheeyri walitti qaban. Kanaafi ni jedhe:
**â€œIsaan suni hin amanne. Kanaafu, Rabbiin hojiwwan isaanii jalaa balleesse. Kuni Rabbiin
irratti salphaadha.**â€• [6]

Aayah tana irraa barnoota baratamu:

- Munaafiqonni warra doyâ€™ooman, haafayani fi dabeessota taâ€™aniidha.
- Ammas, munaafiqonni jirenya addunyaa garmalee akka jaallatan ni argina. Sababni isaan sadarkaa
sodaa olâ€™aanaa kana irra gahaniif jirenya tanaaf waan haafayanii fi waraanan duâ€™uu waan
sodaataniifi.
- Sodaan erga deeme booda munaafiqonni dubbiin gootota. Yeroo lolaa fi rakkoo immoo hundaa
caalaa dabeessota.
- Munaafiqonni muâ€™mintoota irratti garmalee gara-jabaattota taâ€™uu. â€œArraba qaraatin
isin waraanuâ€• jedhu keessatti ni arganna.

- Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wanta qalbii keessa jiru ni beeka. â€¢**Isaan suni hin amanne.**
â€¢ Kana jechuun qalbii isaanitiin hin amanne. Nuti gubbaadhaa akka amananitti beekna. Garuu dhugaadhaan isaan hin amanne. Kanaafu, kuni Rabbiin wanta qalbii keessa jiru akka beeku agarsiisa.
- Amaloota munaafiqonni ittiin ibsaman kanniin irraa of eegu.
- Keessaanis taâ€™ee alaanis taâ€™ee kufriin hojiin akka baduuf sababa taâ€™a. ragaan kanaa: â€œ Kanaafu, **Rabbiin hojiwwan isaanii jalaa balleesse.**â€¢[\[7\]](#)

Yeroo Rakkoo Muslimoota irraa dheessun fageenya irraa odeefannoo argachuuf jaallachuu

﴿يَحْسَبُونَ الْأَحْرَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْرَابُ يَوْدُوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَاءِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فِي كُمْ مَا قَتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا﴾

â€œAhzaab (gareen diinaa gamtooman) hin deemnee yaadu. Ahzaab yoo dhufan, jiraattota baadiyaa waliin baadiyaa keessa taâ€™anii oduu keessan irraa gaggaafachuu jaallatu. Osoo isin keessa taâ€™aniilee, xiqqoo malee hin lolan.â€¢ Suuratu Al-Ahzaab 33:20

Munaafiqonni Ahzaaba Rabbiin mooâ€™anna badaa mooâ€™ate akka hin deemnetti yaadu. Kunis ciminna sodaa fi dabeessummaa irraa kan kaâ€™eedha. Osoo Ahzaab gara Madiinaa deebiâ€™anii, silaa munaafiqonnii kunniin Madiinaa irraa fagaachuun jiraattoota baadiyaa waliin baadiyaa keessatti taâ€™uu hawwuu. Fagoo irraa oduu keessan iyyaafatu, gaggaafatu. â€œMuhammadi fi sahaabonni isaa badanii jiruu?â€¢ jedhanii namoota gaggaafatu turan.

Baayâ€™inna lugnummaa, gadi xiqqeeyaa fi dadhabbinna yaqiina isaanii irraa kan kaâ€™e osoo isin keessa taâ€™aniyyu xiqqoo malee hin lolan[\[8\]](#)

Guduunfaa

Keeyattooni armaan olii lolaan kan wal qabatanii fi haala munaafiqota ifatti kan baasaniidha. Namni tokko keeyattoota kanniin buâ€™uura godhachuun, â€¢Koronaal jalaa dheessun duâ€™a jalaa nama hin baasuâ€¢ jechuun of eegganno barbaachisu yoo hin godhin, dogongora keessa seena. Kaayyoo shariâ€™aa Islaamaa keessaa tokko: balaa guddaa hawaasa irra gahuu deebisuu fi tooâ€™achudha. Koronaan dhibee hawaasa miidhu waan taâ€™eeef namni of eegganno gochuu fi qajeelfamota ittisa dhibee hordofuu qaba. Kana yommuu godhu immoo akka munaafiqota armaan olii sodaa cimaan guuttamu hin qabu.

Gama biraatin, aayaatni armaan olii jajjabeenya akka qabaannu, obsinu fi duâ€™aaf of qopheessun nu taasisu. Eeti, koronaal jalaa dheessun duâ€™a jalaa nama hin baasu. Chaayina irraa dheessanii warri Ameerikaa fi Awrooppaatti galan, amma haalli isaani akkami? Yeroo kanatti hadiisa Rasuulaa (SAW) armaan gadii kana hojii irra akka oolchan nama taasisa:

â€¢ØÙ•Ø°ÙŽØ§ Ø³ÙŽÙ Ù•Ø¹Ù•Ø²Ù•Ù’ Ø•Ù•Ø§Ù„Ø•ÙŽÙ‘Ø§Ø¹Ù•Ù•Ù†Ù•Ø•Ù•ØÙ•Ø£ÙŽØ±Ù’Ø¶Ù•Ù•ÙŽÙ„Ø§ÙŽ Ø³ÙŽØ¹Ù’Ø®Ù•Ù„Ù•Ù•Ù‡ÙŽØ§ØŒÙ•ÙŽØ¥Ù•Ø•ÙŽØ§Ù•ÙŽÙ,ÙŽØ¹ÙŽ Ø•Ù•Ø£ÙŽØ±Ù’Ø¶Ù•Ù•ÙŽØ£ÙŽÙ†Ù’Ø•Ù•Ù’Ø•Ù‡ÙØ§Ù•ÙŽÙ„Ø§ÙŽ

ØªÙŽØ®Ù'Ø±Ù•Ø¬Ù•Ù^Ø§ Ù Ù•Ù†Ù'Ù‡ÙŽØ§ â€¢â€¢

â€œLafa (biyya) takka keessatti dhibee weeraraa yoo dhageessan, [biyya san] hin seeninaa. Osoo isin achi keessa jirtanu biyya takka keessatti yoo argame immoo, ishii (biyya san) keessaa hin bahinnaa.â€œ [Sahih Al-Bukhaari 5728](#) (Himni jalqabaa dhibee weeraraa kan akka koronaa irraa of eggannoo akka goonu, himni lammataa immoo akka obsinuu nuuf dhaama.)

Ammas, namni bakka dhibeen weeraraa itti kaâ€™etti, obsee fi mindaa Rabbiin irraa abdachuun biyya san keessa turee, ergasii yoo duâ€™e, mindaa shahiidatu isaaf jira. ([Ilaalihiih Al-Bukhaari-5734](#))

Kitaabban wabii:

- [1] Tafsiiru Muyassar-420
- [2] Tafsiiru Al-Qurâ€™aanil Kariim-Suuratu Al-Ahzaab-Ibn Useymiin-fuula 131-132
- [3] Madda fuula 137-138
- [4] Tafsiiru Muyassar-420
- [5] Madda olii
- [6] Al-Misbaahu Al-Muniir fii zahziib Tafsiir Ibn Kasiir-1121
- [7] Tafsiiru Al-Qurâ€™aanil Kariim-Suuratu Al-Ahzaab-Ibn Useymiin-fuula 151-153
- [8] Tafsiiru Muyassar-420, Tafsiiru Xabarii-19/57

Date Created

April 8, 2020

Author

admin